

**การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของโรงเรียน
วัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์**
**THE EDUCATIONAL INSTITUTE ADMINISTRATION USING THE
THREEFOLD TRAINING PRINCIPLES OF WAT PHRABUDDHAPADA
KAOKRADONG SCHOOL, MUANG DISTRICT, BURIRAM PROVINCE**

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

Taweesak Thongthip

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

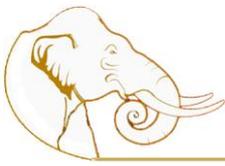
E-mail : Taweesak.thongtip@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและศึกษาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก คัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยาย ผลของการวิจัยมีข้อค้นพบ ดังนี้

1. ความเป็นมาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง พบว่า เป็นโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นตามภารกิจของวัดในพระพุทธศาสนาด้านการศึกษาสงเคราะห์ ตั้งอยู่ที่วัดพระพุทธบาทเขากระโดง เลขที่ 1 หมู่ที่ 13 บ้านน้ำซับ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000 จำนวนเนื้อที่ประมาณ 51 ไร่ สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งตามใบอนุญาต เลขที่ บร 1001 / 2552 ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 *ด้านความจำเป็นในการจัดตั้ง* เพื่อสนองตอบคำปรารภของคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อสนองตอบภารกิจของวัดในพระพุทธศาสนาด้านการศึกษาสงเคราะห์ สนองตอบนโยบายรัฐและคณะสงฆ์ด้านการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิพุทธ ผลิตผู้จบมัธยมศึกษาส่งต่อให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้เป็นสถานที่ฝึกสอนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเพื่อให้เป็นสถานที่ศึกษาดูงานโรงเรียนวิสุทธิพุทธของหน่วยงานทั่วไป *ด้านแนวทางในการดำเนินการของโรงเรียน* ได้กำหนดไว้ในตราสารของโรงเรียน ซึ่งเป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ใน วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักสูตร เป้าหมาย นโยบาย และกลยุทธ์หลักของโรงเรียน*ด้านพัฒนาการของโรงเรียน* ได้มีพัฒนาการทั้งทางด้านบุคลากร ด้านระบบบริหาร ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านอุปกรณ์การศึกษา และด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ ปัจจุบันโรงเรียนสามารถสร้างชื่อเสียงและได้รับความไว้วางใจจากชุมชนเห็นได้จากแต่ละปีการศึกษา ผู้ปกครองได้ส่งลูกหลานเข้ามาเรียนกับทางโรงเรียนเพิ่มขึ้น

2. การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขา พบว่า โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการโดยนำเอาหลักไตรสิกขามาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์สรุปได้ 3 ประเด็นหลักดังนี้

1) ด้านปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ คือ หลักการนำรูปแบบไตรสิกขาไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ 2 ประการให้เกิดขึ้นมาก่อน ได้แก่ (1) *ปรโตโฆสะ* คือ องค์ประกอบฝ่ายภายนอก เป็นปัจจัยทางสังคม เรียกกง่าย ๆ ว่าวิธีการแห่งศรัทธา ซึ่งได้แก่ ทรัพยากรทางการบริหารทุก ๆ องค์ประกอบซึ่งต้องจัดดำเนินการให้มีขึ้นก่อนดำเนินการจัดการศึกษา (2) *โยนิโสมนสิการ* คือ องค์ประกอบฝ่ายภายใน เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคล เรียกกง่าย ๆ ว่าวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งได้แก่ การทำความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานในทุกขั้นตอนอย่างถูกต้องจนเกิดเป็นสัมมาทิฐิก่อนแล้ว จึงเข้าสู่กระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาต่อไป ด้านปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิที่โรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขากระโดงได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม คือ ด้านบุคลากร ด้านระบบบริหาร ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านอุปกรณ์การศึกษา และด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ

2) ด้านกระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ การนำเอาปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ อันเป็น ทรัพยากรทางการบริหารมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ด้านกระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ที่โรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขากระโดงได้มีการดำเนินการอยู่อย่างเป็นรูปธรรมมีดังนี้ คือ ด้านการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักไตรสิกขา ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร และด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน

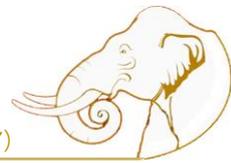
3) ด้านผลสำเร็จที่เกิดจากการใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารสถานศึกษา มีดังนี้ คือ (1) *ด้านสถานศึกษา* ได้มีความพร้อมในด้านทรัพยากรทางการบริหารทุก ๆ องค์ประกอบ เช่น บุคลากร ระบบบริหาร วิชาการ งบประมาณ อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งการเรียนรู้ อุปกรณ์การศึกษา สาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการอย่างพอเพียง และ (2) *ด้านชุมชน* โรงเรียนได้รับความไว้วางใจจากชุมชน เห็นได้จากในแต่ละปีการศึกษาผู้ปกครองจะส่งนักเรียนเข้ามาเรียนกับทางโรงเรียนวัดพระพุทธรบาทเขากระโดงเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ : สถานศึกษา, หลักไตรสิกขา, วัดพระพุทธรบาทเขากระโดง

Abstrac

The objectives of this research were to study historical background and educational Institute administration using the Threefold Training Principles of Wat Phrabuddhapada Kaokradong School, Muang District, Buriram Province. Data was collected from Tipitaka of Mahachulalongkornrajavidyalaya Version, related documents, and review of literature. Data analysis was done by description. The results of the research were as follows:-

1. The school of Wat Phrabuddhapada Kaokradong is Karnkusol school of Buddhist temples, established according to the religious works of temples in Buddhism on the work of welfare education. It is located on 1 Moo 13, Ban Namsub, Samet Sub-district, Muang District, Buriram Province, 31000. It has got 51 Rai of land, affiliated to Office of the Private Education Commission, Office of Education Area Buriram 1, Ministry of Education. It

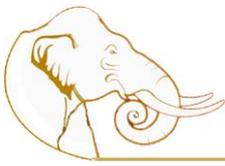
is granted the establishment license No. BR 1001/2552, dated 10th February B.E. 2552. The needs of establishment of the school are to respond to the wanting of Buriram Sangha Order, to comply to the temple work in Buddhism on the work of welfare education, to conform to the State and the Sangha Order' policies on Buddhist Oriented School management, to produce the undergraduate students for Mahachulalongkornrajavidyalaya University, to be the institute for student teaching of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, and to be the place for studying trip on Buddhist Oriented School of general organizations. The management of the school is assigned in the school instrument which conformed to the objective of establishment, philosophy, vision, mission, curriculum, goal, policy, and strategy of the school. There are various aspects of development i.e. personnel, administration system, academics, budget, building and environment, media and source of learning, educational instrument, and public utilities and welfares. At present, the school is renowned and trusted to the community as proved by the continuous increasing of students in each academic year.

2. The school of Wat Phrabuddhapada Kaokradong uses the concept of Threefold Training Principle to manage and to develop the school to get achievement in three aspects as follows:

1) The aspect of conditions for the arising of right view; applying the Threefold Training Principle to use in School administration by building two conditions for the arising of right view, namely, (1) Paratoghosa or another's utterance which is the outer condition originated from society, called the way of Faith, that is every thing concerning with administration, and (2) Yonisomanasikara or reasoned attention which is the inner condition originated from selfness, called the way of wisdom, that is to understand all process of administration. To this aspect, what the school has already done is personnel, administration system, academics, budget, building and environment, media and source of learning, educational instrument, and public utilities and welfares.

2) The aspect of the development process according to the Threefold Training Principle; applying conditions for the arising of right view to administer the institute systematically. To this aspect, what the school has already done is integration of the Threefold Training Principle in learning and teaching process, atmosphere and friendly reaction, and learner development activities.

3) The aspect of achievement arisen from using the Threefold Training Principle in Educational Institute administration is as follows; (1) To the institute, there is readiness in terms of resources of every factor of administration such as personnel, administration system, academics, budget, building and environment, media and source of learning, educational instrument, public utilities and welfares, and (2) To the community,

the school has got trust from community as seen by the continuously increasing of students in each academic year.

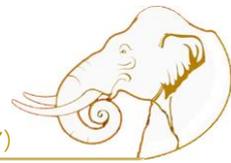
Keywords:- EDUCATIONAL, TRAINING PRINCIPLES,WAT PHRABUDDHAPADA KAOKRADONG

บทนำ

ความเป็นมาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นประเด็นปัญหาสำคัญในการวิจัยเรื่องนี้ เพราะความเป็นมาของโรงเรียนเป็นสิ่งที่บอกให้เราารู้เกี่ยวกับกำเนิดของโรงเรียน ความจำเป็นในการจัดตั้ง แนวทางในการดำเนินการ พัฒนาการโรงเรียน เป็นต้น กำเนิดของโรงเรียน เป็นสิ่งที่ทำให้ได้ทราบเกี่ยวกับ วัน เดือน ปี ที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้ง จำนวนเนื้อที่ที่นำมาใช้ในการจัดตั้ง สถานที่ตั้งของโรงเรียน เป็นต้น ความจำเป็นในการจัดตั้ง เป็นสิ่งที่ทำให้เราได้ทราบเกี่ยวกับความจำเป็นที่จะต้องให้โรงเรียนประเภทนี้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นและใช้โรงเรียนประเภทนี้เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ให้เติบโตตามความมุ่งหวังของสังคมต่อไป แนวทางในการดำเนินการ เป็นสิ่งที่บอกให้เราได้ทราบเกี่ยวกับ ปรัชญา วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน นโยบาย เป้าหมาย และกลยุทธ์หลักของโรงเรียน เป็นต้น พัฒนาการโรงเรียนเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงผลของการกระทำว่ามีสิ่งใดบ้างที่เป็นจุดด้อย และเป็นจุดแข็ง ซึ่งจะเป็นข้อมูลทำให้เราได้แก้ไขข้อที่เป็นจุดด้อยพร้อมกับรักษาและพัฒนาจุดแข็งต่อไป

สำหรับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญกับคำว่า “ศึกษา” มาก เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน นักวิชาการได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า เราจะต้องเห็นตรงกันก่อนว่าคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา นั่นคือ คนเป็นตัวตั้งของการพัฒนาทั้งหลาย คนที่ได้รับการพัฒนาดีแล้วจะบรรลุถึงสภาวะที่เรียกว่ามนุษย์ที่สมบูรณ์ เมื่อคนชนิดนั้นไปอยู่จุดใดของสังคม เขาก็จะมีส่วนให้จุดนั้นพัฒนาไปด้วย กล่าวคือมนุษย์ที่สมบูรณ์จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรมต่อไปคำว่าสิกขาและคำว่าศึกษาก็เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน สิกขานี้ครอบคลุมการปฏิบัติทั้งหมดในพระพุทธศาสนา สิกขาเป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติ เมื่อหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดอยู่ในหลักสิกขา ก็กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นหลักธรรมแห่งการศึกษา เรื่องของการศึกษาเป็นเรื่องของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นแหละเป็นเนื้อเป็นตัวเป็นความหมายที่แท้ของการศึกษาหากได้นำหลักไตรสิกขามาใช้ในการบริหารสถานศึกษาและพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษาอย่างบูรณาการ ก็จะทำให้การจัดการศึกษาสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้

ที่ผ่านมาการบริหารสถานศึกษาทั่วไปได้ประสบกับปัญหาหลายด้าน เช่น ยังขาดการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในความเป็นมาของโรงเรียนตั้งแต่ต้น จึงทำให้ขาดความเข้าใจแนวทางในการดำเนินการ ทำให้ไม่สามารถบริหารสถานศึกษาให้บรรลุตาม ปรัชญา วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน นโยบาย เป้าหมาย และกลยุทธ์หลักของโรงเรียน ตามที่กำหนดไว้ได้ ขาดการทำความเข้าใจในพัฒนาการโรงเรียน จึงทำให้ไม่ทราบผลของการกระทำที่ผ่านมามีสิ่งใดบ้างที่เป็นจุดด้อย และ

เป็นจุดแข็ง ซึ่งจะเป็นข้อมูลทำให้เราได้แก้ไขข้อที่เป็นจุดด้อยพร้อมกับรักษาและพัฒนาจุดแข็งต่อไปได้ สิ่งนี้ได้เป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้การบริหารสถานศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จ

ด้านการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขา ยังขาดความเข้าใจในการใช้หลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ขาดการเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียนมิได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม ขาดการแสวงหาปัญญา และขาดการมีเมตตาเป็นฐานในการดำเนินชีวิต มิได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจชีวิตอย่างแท้จริง แสดงให้เห็นถึงการขาดความเข้าใจในการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน จึงไม่สามารถจัดการศึกษาสู่การพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ได้ สิ่งนี้ได้เป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้การบริหารสถานศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จ ตามแนวทางในการดำเนินการของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้

ในการแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการได้มีโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งหมายถึงโรงเรียนระบบปกติทั่วไปแต่เน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญาและมีเมตตาเป็นฐานในการดำเนินชีวิต โรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นโรงเรียนที่นำวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่แต่เดิมมาใช้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจชีวิตอย่างแท้จริงและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักไตรสิกขามาใช้ในการฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน โดยหวังว่าจะทำให้การจัดการศึกษาเข้าสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้ แต่เหตุการณ์ปรากฏต่อมาว่า การเข้าร่วมโครงการของโรงเรียนวิถีพุทธที่ผ่านมาก็ได้ประสบปัญหาในลักษณะเช่นเดียวกัน คือ ยังขาดความเข้าใจในรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าหากได้มีการทำการวิจัยในเรื่องนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการแก้ปัญหาในเรื่องนี้ได้ ผู้วิจัยได้มองเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญดังกล่าวจึงได้ทำการวิจัยในเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

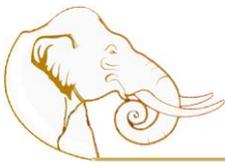
ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มประชากร/แหล่งข้อมูล

เอกสารตำราสารของโรงเรียน เอกสารรายงานการประชุม และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

1. เอกสารตราสารของโรงเรียนเอกสารรายงานการประชุม และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง

2. ผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการบริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ใช้บัตรบันทึกการค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารดังนี้ คือ เอกสารตราสารของโรงเรียนเอกสารรายงานการประชุม และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง ทุกชั้นตอน

วิเคราะห์ข้อมูล

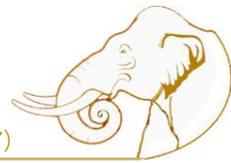
วิเคราะห์แบบบรรยาย (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบที่น่าสนใจนำมาสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

6.1 ความเป็นมาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง พบว่า โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดงแห่งนี้ เป็นโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาซึ่งได้จัดตั้งขึ้นตามภารกิจของวัดในพระพุทธศาสนาทางการศึกษาสงเคราะห์ ตั้งอยู่ที่วัดพระพุทธบาทเขากระโดง เลขที่ 1 หมู่ที่ 13 บ้านน้ำซับ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000 จำนวนเนื้อที่ประมาณ 51 ไร่ สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษابุรีรัมย์ เขต 1 กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งตามใบอนุญาต เลขที่ บร 1001 / 2552 ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ด้านความจำเป็นในการจัดตั้ง โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดงได้จัดตั้งขึ้นมา เพื่อสนองตอบคำปรารภของคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อสนองตอบภารกิจของวัดในพระพุทธศาสนาทางการศึกษาสงเคราะห์ เพื่อสนองตอบนโยบายรัฐและคณะสงฆ์ด้านการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ เพื่อผลิตผู้จบมัธยมศึกษาส่งต่อให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้เป็นสถานที่ฝึกสอนของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ เพื่อให้เป็นสถานที่ศึกษาดูงานโรงเรียนวิถิพุทธของหน่วยงานทั่วไป ด้านแนวทางในการดำเนินการของโรงเรียนได้กำหนดไว้ในตราสารของโรงเรียน ซึ่งเป็นไปตามที่กำหนดไว้ใน วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักสูตร เป้าหมาย นโยบาย และกลยุทธ์หลักของโรงเรียน ด้านพัฒนาการของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง ตั้งแต่ก่อนได้รับอนุญาตให้จัดตั้ง โรงเรียนก็ได้จัดดำเนินการเตรียมความพร้อมในหลายด้าน และเมื่อโรงเรียนได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเรียบร้อยแล้วก็ได้ดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนทำให้โรงเรียนมีพัฒนาการที่สามารถสังเกตเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งทางด้านระบบบริหาร ด้านอาคารและสถานที่ ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านอุปกรณ์การศึกษา ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ และ ด้านบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง จนถึงปัจจุบันโรงเรียนสามารถสร้างชื่อเสียงและได้รับความไว้วางใจจากชุมชนเป็นอย่างดี เห็นได้จากในแต่ละปีการศึกษาผู้ปกครองได้ส่งนักเรียนให้เข้ามาเรียนกับทางโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น

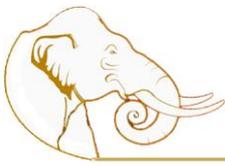
6.2 การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขา พบว่า โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการโดยนำเอาหลักไตรสิกขามาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายของสถานศึกษาตามกำหนดไว้ การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาที่โรงเรียนได้ดำเนินการอยู่ สรุปได้ 3 ประเด็นหลักดังนี้

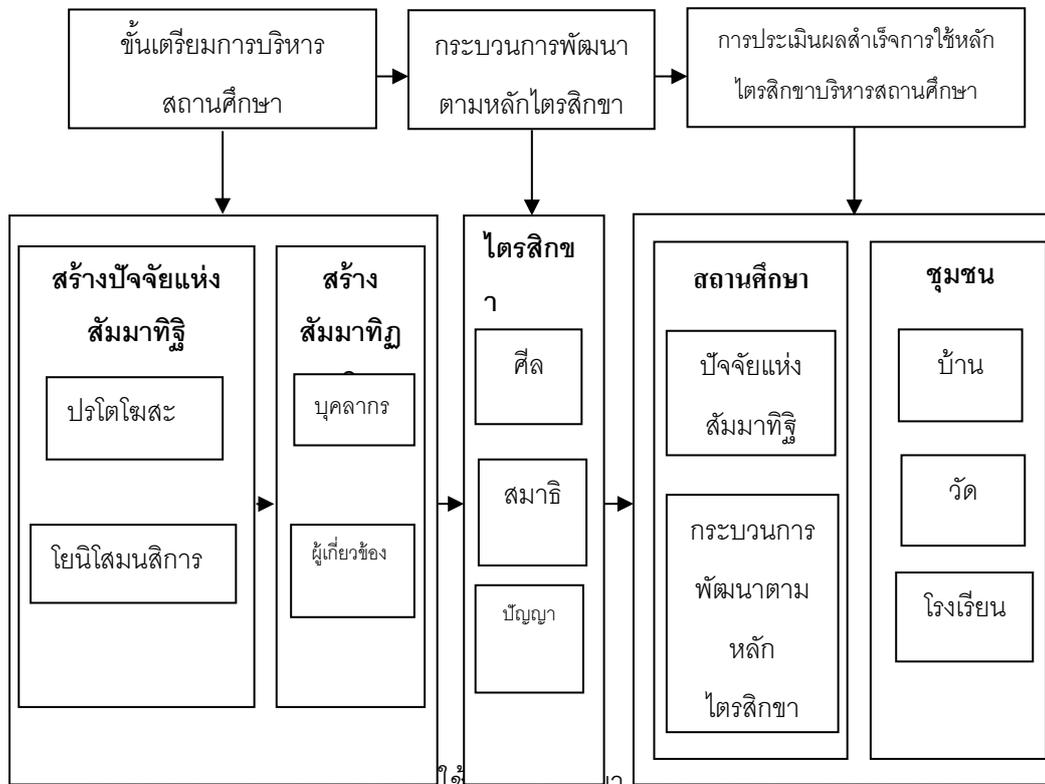
6.2.1 ชั้นเตรียมการบริหารสถานศึกษา คือ เตรียมสิ่ง 2 ประการต่อไปนี้ 1) สร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ หลักการนำรูปแบบไตรสิกขาไปใช้ในการบริหารสถานศึกษานั้นในเบื้องต้นจะต้องสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ 2 ประการก่อน ดังนี้ (1) โปรโตโฆสะ คือ องค์ประกอบฝ่ายภายนอก เป็นปัจจัยทางสังคม เรียกว่า ง่าย ๆ ว่า วิธีการแห่งศรัทธา ซึ่งในที่นี้ได้แก่ ทรัพยากรทางการบริหารทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านบุคลากร ด้านระบบบริหารและหลักสูตรสถานศึกษา ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านอุปกรณ์การศึกษา และด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ เป็นต้น ให้มีความพร้อมที่จะใช้การได้อย่างเต็มศักยภาพในทุกด้าน (2) โยนิโสมนสิการ คือ องค์ประกอบฝ่ายภายใน เป็น ปัจจัยภายในตัวบุคคล เรียกว่า ง่าย ๆ ว่า วิธีการแห่งปัญญา 2) สร้างสัมมาทิฐิ คือ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นกับบุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทุกฝ่าย ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การทำความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานในทุกขั้นตอนอย่างถูกต้องจนเกิดเป็นสัมมาทิฐิก่อนแล้วจึงเข้าสู่กระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาต่อไป ด้านปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิที่โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดงได้มีการดำเนินการอยู่อย่างเป็นรูปธรรมมีดังนี้ คือ ด้านบุคลากร ด้านระบบบริหารและหลักสูตรสถานศึกษา ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านอุปกรณ์การศึกษา และด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ

6.2.2 กระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ การนำเอาปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ อันเป็นทรัพยากรทางการบริหารมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ด้านกระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ที่โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดงได้มีการดำเนินการอยู่อย่างเป็นรูปธรรมมีดังนี้ คือ ด้านการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักไตรสิกขา ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร และด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน

6.2.3 การประเมินผลสำเร็จการใช้หลักไตรสิกขาบริหารสถานศึกษา คือ การประเมินผลการใช้หลักไตรสิกขาบริหารสถานศึกษา เป็นสิ่งที่บอกให้เราทราบว่าการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมาได้ทำให้งานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในนโยบายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดงอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ค้นพบในงานวิจัยนี้สามารถแสดงให้เห็นการดำเนินการขั้นตอนต่าง ๆ ได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงแผนภูมิการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขา

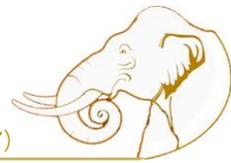
ขั้นเตรียมการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ การเตรียมสิ่ง 2 ประการต่อไปนี้ (1) สร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ คือ สร้างทรัพยากรทางการบริหารทุก ๆ ด้าน ให้เกิดขึ้นก่อน (2) สร้างสัมมาทิฐิ คือ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นกับบุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทุกฝ่าย ก่อนที่เข้าสู่กระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา 2) กระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ การเรียนการสอนโดยใช้ไตรสิกขา การสร้างบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) การประเมินผลการใช้หลักไตรสิกขาบริหารสถานศึกษา เพื่อศึกษาผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษา และศึกษาผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับชุมชนไปด้วยพร้อมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ข้อค้นพบที่ได้จากการทำวิจัยในครั้งนี้เพื่อตอบปัญหาวิจัยในข้อที่ว่า ความเป็นมาของ

โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นอย่างไร และ การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นอย่างไร ดังนั้นหากพบข้อปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วนี้ ก็สามารถนำข้อค้นพบที่ได้ให้คำตอบไว้แล้วในงานวิจัยนี้ไปตอบปัญหาดังกล่าวนี้ได้

1.2 ข้อค้นพบที่ได้จากการทำวิจัยในครั้งนี้ เป็นการนำเอาหลักไตรสิกขาไปใช้ปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษาจริง และผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมเข้าร่วมปฏิบัติการและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในสถานการณ์จริงทุก ๆ ขั้นตอน ดังนั้น ผู้ที่จะนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ควรได้ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักแนวคิดแต่ละประเด็นที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในงานวิจัยนี้ให้ถ่องแท้ก่อนว่าหลักแนวคิดพื้นฐานคืออย่างไร มีเป้าหมายอย่างไร วิธีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหลักแนวคิดนี้ทำได้อย่างไร เมื่อได้ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักแนวคิด เป้าหมาย วิธีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหลักแนวคิดนี้อย่างชัดเจนแล้วจึงควรนำผลการวิจัยไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาพุทธวิธีในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน

2.2 ควรมีการวิจัยการบริหารองค์กรโดยใช้หลักไตรสิกขาในกรณีอื่นๆ อีก

2.3 ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบการบริหารองค์กรโดยใช้หลักไตรสิกขากับศาสตร์สมัยใหม่ในกรณีอื่นๆ อีก

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.(2541). *คู่มือการปฏิบัติงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

กระทรวงศึกษาธิการ.(2547). *“ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ”*. ใน *โรงเรียนวิถีพุทธ*.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จันทรานี สงวนนาม. (2545).*ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด.

บุรชัย ศิริมหาสาคร.(2547). *เทคนิคการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์*. กรุงเทพมหานคร.บริษัท บุ๊คพอยท์ จำกัด.

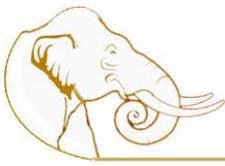
พระมหาจรรยา สุทธิญาณ.(2546). *บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2532). *การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย*.กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2546). *ทิศทางการศึกษาไทย*.(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2546). *บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2552).*วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: หจก. ไทยรายวันการพิมพ์.

- _____ .(2553). *ปัญญาต้องคู่กับกรุณาจึงจะพาชาติรอด*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2542). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____ .(2546). *การพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). *พุทธวิธีในการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- _____ .(2542). *พระพุทธศาสนากับคนไทย*. กรุงเทพมหานคร: โสภณการพิมพ์
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2547). *โรงเรียนวิถีพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____ .(2553). *คู่มือการทำวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: หอไตรการพิมพ์.
- _____ .(2554). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เมธี ปิลันธนานนท์.(2525). *การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร.
- ราชบัณฑิตยสถาน.(2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2542). *พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- แสง จันทร์งาม. (2540). *วิธีสอนของพระพุทธเจ้า*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2548). *วัดสระเรียง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาดีเด่น*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์จำกัด.
- ปรีชา กันธิยะ.(2551). “การพัฒนาารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม”, (วิทยานิพนธ์ดุขฎฐบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.
- พระมหาจำเริญ ปะการะโพธิ์, (2543). “การดำเนินงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น”. (รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต) บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระสมบุรณ์ วิชา. (2544). “ปัญหาการปฏิบัติงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม”.(รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภูริสา ปราบริปู. (2535). “ปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน”. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต).บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง.(2553). *คู่มือนักเรียน*, บุรีรัมย์: โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง.
- _____ .(2554). *ระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ครั้งที่ 3/2554*. บุรีรัมย์: วัดพระพุทธบาทเขากระโดง ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์.